

ŁUKASZ MALINOWSKI

MAŁY
PRZEWODNIK
PO HISTORII
POLSKI

28. DRUGA RZECZPOSPOLITA

Wojna się w końcu skończyła. Nastaly lata pokoju, ale i wytężonej pracy nad odbudową silnego państwa. Z naszej dwójki to ja zawsze byłam pracowitsza, pozwólcie więc, aby to Anna opowiedziała wam o chwilach wytchnienia między dwoma światowymi wojnami.

Trójpodział władzy

Druga Rzeczpospolita. Tak nazwano naszą odrodzoną Polskę, aby odróżnić ją od tej przedrozbiorowej, czyli pierwszej, ale też podkreślić ciągłość naszego państwa. Najważniejszym celem w pierwszych latach istnienia **II Rzeczpospolitej** stało się uporządkowanie spraw ustrojowych. 17 marca 1921 roku uchwalono **konstytucję**, która wprowadzała u nas **system parlamentarno-republikański** i w pełni **demokratyczny**. Zgodnie z zasadą zwierzchności narodu to obywatele bez znaczenia na majątek czy pochodzenie, rządili państwem, ale swoją władzę sprawowali przy pomocy reprezentantów wyłanianych w wyborach. Organami władzy ustawodawczej były **Sejm** i **Senat**, władzy wykonawczej rząd i prezydent (wybierany przez **Zgromadzenie Narodowe**, a więc połączony Sejm i Senat), a nad sprawiedliwością czuwały niezawisłe sądy.

Zabójstwo prezydenta

Uchwalenie konstytucji marcowej było sukcesem, za którym stała zgoda najważniejszych partii w kraju. Porozumienie nie trwało jednak długo. Główną osią politycznego sporu tworzyła centro-lewica (**PPS**) skupiona wokół **Naczelnika Państwa**, a prawicowa **narodowa demokracja**, która posiadała duże wpływy w Sejmie. Trzecią siłą polityczną w państwie było **Polskie Stronictwo Ludowe**, reprezentujące interesy chłopów. Po wyborach z 1922 roku, nowy układ sił w parlamencie zdecydował, że pierwszym prezydentem II Rzeczpospolitej, który zastąpi Naczelnika Państwa, zostanie **Gabriel Narutowicz**, polityk o lewicowych poglądach. Z wyborem nie pogodziła się prawica, która zarzucała prezydentowi wybór głosami mniejszości narodowych (ich reprezentanci znaleźli się w sejmie). Demonstracje uliczne i protesty inspirowane przez endecję doprowadziły do tragedii. 16 grudnia prezydent, który pełnił swój urząd zaledwie przez pięć dni, został śmiertelnie postrzelony w zamachu.

Polityczny mord przyniósł chwilowe opamiętanie na polityków. Sytuacja się uspokoiła. Na nowego prezydenta wybrano **Stanisława Wojciechowskiego**, natomiast Józef Piłsudski, który przestał być Naczelnikiem Państwa, wycofał się z życia publicznego.

Marszałek Józef Piłsudski na Moście Poniatowskiego w czasie przewrotu majowego w 1926 roku (autor zdjęcia: Marian Fuks). Fot. Wikimedia Commons, licencja public domain

Uważnie jednak śledził sytuację polityczną i obserwował, jak kolejne rządy powstają i upadają, a partie nie potrafią dojść ze sobą do porozumienia i zbudować większości, która pozwoliłaby na stabilne zarządzanie krajem. W wyniku sporów i ciągłych afer gospodarczych znacznie osłabła nasza pozycja międzynarodowa. Dobro kraju zostało podporządkowane partyjnym interesom rządzących.

Przewrót majowy

Maj 1926 roku okazał się dla naszego kraju przełomowy. W Polsce doszło do zamachu stanu, czyli zbrojnego przejęcia

władzy. Stał za nim marszałek Józef Piłsudski, który wciąż posiadał duże wpływy w wojsku. Do dziś historycy spierają się odnośnie do oceny jego działań. Z pewnością uważał on, że bez jego interwencji państwo zostanie rozerwane przez partyjne waśnie i upadnie, tak jak niegdyś Rzeczpospolita Szlachecka. W Polsce rodziło się też przekonanie, że potrzebny jest silny, twardy polityk, który zapewni krajowi stabilizację. A jednak zamach majowy był jawnym wystąpieniem przeciwko legalnie wybranym przez naród władzom i doprowadził do rozlewu krwi. W Warszawie doszło do walk między oddziałami broniącymi rządu, a ludźmi marszałka. Nie trwały one długo, gdyż obecny rząd, na którego czele stał **Wincenty Witos**, wkrótce ogłosił kapitulację. Niemal pełną władzę w kraju miał od tej pory Józef Piłsudski. Nie objął on jednak żadnego oficjalnego stanowiska, a władzę sprawował przez zaufanych i lojalnych mu polityków. Jego obóz polityczny zaczęto nazywać **sanacją**, czyli uzdrowieniem, co nawiązywało do słów Piłsudskiego, że pragnie „odnowy moralnej” klasy politycznej w Polsce.

Wincenty Witos – trzykrotny premier II Rzeczypospolitej, działacz ruchu ludowego. W 1930 roku został oskarżony przez władze sanacyjne o przygotowanie zamachu stanu i skazany na więzienie. Uciekł do Czechosłowacji. Pochodził z chłopskiej rodziny i dzięki talentom oraz determinacji zrobił ogromną karierę polityczną.

Ignacy Mościcki – w latach 1926-1939 był prezydentem Polski. Uznawany jest za budowniczego polskiego przemysłu chemicznego. Związany był z Józefem Piłsudskim. Jako naukowiec opatentował 40 patentów głównie w dziedzinie elektryki, które przekazał Polsce po wyborze na prezydenta.

Sanacja – potocznie nazywano tak obóz rządzący w Polsce w latach 1926-1939, którego założycielem był Józef Piłsudski. Nazwa odnosi się do sanacji moralnej, czyli uzdrowienia życia publicznego w ówczesnej Polsce.

Luxtorpeda w Zakopanem w 1936 roku. Wagon kolei szybkiej zbudowany był w fabryce w Chrzanowie. Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Aby zatwierdzić zamach stanu w sierpniu 1926 roku przeprowadzono korektę konstytucji, wzmacniając przede wszystkim rolę prezydenta, na którego wybrano **Ignacego Mościckiego**. Nową konstytucję udało się uchwalić dopiero w kwietniu 1935 roku i znacząco zmieniła ona ustrój Polski. Najważniejszą osobą w państwie stał się prezydent, którego uprawnienia były tak duże, jak niegdyś monarchy absolutnego. Podlegał mu rząd, sejm, senat, siły zbrojne, a nawet sądy. Mógł odwoływać obie izby parlamentu, a także mianować premiera. Reprezentował kraj na arenie międzynarodowej i stanowił o wojnie oraz pokoju.

CZY WIESZ, ŻE...

- W II Rzeczypospolitej mieszkało prawie 35 milionów ludzi. W tym dwa miasta miały powyżej pół miliona mieszkańców, były to: Warszawa i Łódź.
- Okres między wojnami nazywamy XX-leciem międzywojennym. Charakteryzował się odejściem od przedwojennych struktur społecznych. Nastąpił wówczas rozwój technologiczny oraz pojawiła się kultura masowa (popularna), której ważnymi wytworami była muzyka i film.
- W latach 1929-1933 miał miejsce wielki kryzys, który uważany jest za największy kryzys ekonomiczny w historii kapitalizmu. Kryzys pojawił się najpierw w Stanach Zjednoczonych i dotknął również Polskę. Skutkiem kryzysu było dojście Hitlera do władzy, gdyż biedniejsze społeczeństwa łatwiej były podatne na rewolucyjne hasła.

DAWNIEJ TO BYŁO

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

Stowarzyszenie
„Wspólnota Polska”

CENTRUM DOSKONALENIA
NAUCZYCIELI
EDUKACYJNEGO, WARSZAWA POLSKA

MUZEUM
POCZĄTKÓW
PAŃSTWA
POLSKIEGO
W GNIEZNE